

L'Efecte Jordi Mata

DAVID ESCAMILLA-EMILI ROSALES

El premi amb més difusió de novel·la catalana ha anat aquest vegada per a un autor jove, després d'uns anys de recaure en escriptors com Néstor Luján, Ferran Torrent o Isabel-Clara Simó. *El misteri de Berlín* ja és un dels títols amb més lectors d'aquesta temporada literària. Jordi Mata (Barcelona, 1966) és, amb Maria de la Pau Janer o Lluís-Anton Baulenas, un dels valors de la nova novel·listica catalana. Els lectors de *L'espòs infernal* (1990) o *El capvespre de l'heroi* (1994) ho saben de fa temps.

—Sembla clar que la trama de la novel·la ha atrapat bé els lectors (Hitler encarrega Goebbels que segrestí Marlene Dietrich perquè es converteixi en la façana del nacionalsocialisme), però voldria que ens parléssis de la tria que has fet d'un moment històric concret: el nazisme.

—La presència del mal, instal·lat en el poder, és un fet omnipresent en diferents moments històrics, però potser poques vegades com en els temps del nazisme ha estat tan clar. Quan em va sorgir la idea de la novel·la va ser en un moment que es produïen molts aldarulls a Alemanya sota l'ombra del neonazisme. La por que la història es pugui repetir ens obliga a revisitar el passat; no hem d'oblidar que Hitler va accedir al poder a través del sistema d'elecció democràtica.

—L'altra gran presència a *El misteri de Berlín* és el cinema, que fa que ens pugem passejar pels estudis de Hollywood. ¿És aquesta una tria carregada d'intencionalitat, també?

—Hi ha una voluntat de contraposar aquest poder autoritari que deïem a un art popular, carregat de llibertat, un art "democràtic", destinat al

poble. ¿Per què Marlene Dietrich? Perquè va ser un símbol d'aquesta lluita de l'artista contra el poder tirànic; a més, a diferència d'altres intel·lectuals, la difusió del posicionament anti-nazi de la Dietrich va ser enorme, pel fet de ser actriu de cine.

—El gran tema de fons de la novel·la seria, llavors, el segrest de l'art per part d'un poder tirànic. ¿Això ho extrapolaríem al present, també?

—No en el grau que s'esdevé a la novel·la. Però en podríem trobar derivacions: les subvencions són una manera de participació del poder en l'art; inevitablement, hi haurà sempre la polèmica referent a perquè se subvenciona una obra i no una altra, etcètera. D'altra banda, hi ha el silenci com a manera d'acallar manifestacions culturals; avui, la cultura passa sempre pel filtre de la comercialitat, i això dificulta l'afiorament d'aquelles idees que no siguin prou majoritàries.

—A més de la teva evident formació com a historiador i com a amant del cinema, ¿quins són els autors que més t'han influenciat?

—Determinats escriptors m'han agradat, però per una qüestió de gust, no com un model a imitar. Així, amb Thomas Mann he arribat a una relació de companyonia, posem per cas, pel tema de l'enfrontament de l'artista amb la societat. Pel que fa a l'element narratiu, del ritme, parlaria de novel·les d'aventura, de terror, d'intriga: Conan Doyle, Hammet, etc. Hi ha pocs autors catalans entre aquestes lectures, si de cas, Pedrolo. Però dels que són una referència constant Mann, Hesse, Proust.

—¿A què atribueixes el fet d'haver publicat les teves sis primeres novel·les en una editorial valenciana, Bromera, tot i ser barceloní?

—No ho sé. Potser és un bon cas per a "Expediente X": un autor a qui no s'ha fet cap cas a casa d'ell, a Barcelona, durant anys, arriba i guanya el premi Sant Jordi. És com si comencés la casa pel sostre, o això és el que ha dit la premsa barcelonina, per a la qual sembla que tot allò que no es fa aquí, no existeix.

—¿Com et prens que et considerin un autor de gènere?

—Jo no faig novel·la de gènere. El que faig o intento fer és agafar de cada gènere allò que més m'interessa per escriure la meua novel·la. Si volem descriure una vida, hem de pensar que en qualsevol fragment de vida hi ha drama, comèdia, erotisme, història, filosofia, psicologia... és com una transposició de "l'obra d'art total" wagneriana.

—Després del mimetisme que es va viure fa una dècada per part de joves escriptors cap al moviment més pobre que ha donat la novel·la americana, el realisme brut, ¿creus formes part d'una sèrie d'escriptors catalans, que voltien els trenta anys, que han enriquit profundament el seu model novel·listic?

—Sí, sí, considero que, com a mínim, l'ambició pel que fa als temes i pel que fa a l'estil s'ha elevat força. Podem parlar de la Maria de la Pau Janer, de les últimes novel·les del Baulenas. Amb tot, m'oposo al tema de les "generacions" perquè és una manera de desmarcar la gent en calaixos. Jo intento que cada novel·la que

A més, a diferència d'altres intel·lectuals, la difusió del posicionament anti-nazi de la Dietrich va ser enorme, pel fet de ser actriu de cine.

Jordi Mata i Viadriu (Barcelona, 1966) és llicenciat en Geografia i Història i escriptor. L'any 1985 obtingué el premi de narrativa Mecanoscrit per a escriptors inèdits. Posteriorment ha guanyat nombrosos premis literaris, com L'encobert de Xàtiva, L'Antoni de Borafull de Reus i el premi Ciutat d'Eivissa. De la seva producció novel·lística en destaquem *L'espòs infernal* (1990), *Amors maledits* (1992), *El comprador* (1994), *El capvespre de l'heroi* (1994) i *Reines i peons*, premi Ciutat d'Alzira 1995 (Columna, 1996). Amb la present novel·la, *El misteri de Berlín*, Jordi Mata ha guanyat el premi Sant Jordi 1996.

faig sigui diferent de l'anterior, precisament per no encasellar-me. Em nego a anar fent fotocòpies de mi mateix, un s'ha d'arriscar. Considero que fins ara hi ha hagut una mena de tap generacional que ha impedit, potser psicològicament, l'afiorament d'aquestes potencialitats.

—¿Ho dius per la carregada que va rebre la novel·la abans de publicar-se, per part de gent que, en conseqüència, no l'havia llegida?

—Exacte. Només cal veure l'embestida que vaig rebre l'endemà de guanyar el Sant Jordi per part de persones de l'"establishment". La primera cosa que se m'acut és que tothom ha de viure d'alguna

cosa, però que els lectors de seguida s'obliden dels mitjans... D'altra banda, és lamentable que m'utilitzin a mi per atacar terceres persones o intuïcions —els convocants del premi o l'editorial que el publica—, caldria que aquestes coses els les digués a la cara, sense utilitzar-me a mi.

—Tornant a la qüestió d'abans, alguns estudis que s'han fet d'obres teves anteriors, mostren, malgrat tot, que hi ha uns temes recurrents en la teva obra...

—Per mi ha estat sorprenent, sí. Hi ha la preocupació pel temps, per vèncer el temps, perquè vèncer el temps és vèncer la mort, d'una manera o d'una altra. Això és especialment visible als tres primers llibres (*L'espòs infernal*, *Amors maledits* i *El comprador*); amb el *Capvespre de l'heroi* dono un pas més cap a la fantasia, i liquido el tema, perquè

amb *Reines i peons* em vaig proposar de fer una novel·la realista. Amb això m'arriscava, em proposava un canvi de registre: situar la novel·la en el tema merament de les relacions humanes, lluny del gènere fantàstic. Un pas més, en aquesta direcció, ha estat introduir l'element històric proper, el cas de *El misteri de Berlín*, o un moment històric més llunyà, que serà el cas de la novel·la que estic preparant.

La conversa s'anima, s'allarga, es ramifica. El Jordi Mata es va passar més de dos anys documentant-se per escriure *El misteri de Berlín*, dos anys més escrivint-la... A la fi, remarca que defuig l'element autobiogràfic en les novel·les, i que aspira a transmetre idees, a fer pensar el lector: "necessitem pensar, necessitem pensar, si no tot s'acaba en el Mississipi..." ¿Mississipi? ¿Quin Mississipi?

Hi ha la preocupació pel temps, per vèncer el temps, perquè vèncer el temps és vèncer la mort, d'una manera o d'una altra.